

német nyelven. — LOSONTZI ISTVÁN: A' Szent Historiának Summája . . . Magyar Ország' Kis Tükrevel 1771, 48. l. több ízben említi: „Tiszántúl való kerület . . . Tizennégy [Vármegyék], a' Bánáttal együtt . . . Tömösvári Bánát . . .“ A Hármaskis-Tükör 1793-i kiadásában a mellékneve is megvan: „Tizen hat a' Bánáti három új Vármegyét is ide számlálván“. — Véleményem szerint a szó közvetlen átvétel a német *Banat*-ból (hangsúly a második szótagon), melynek első előfordulását valószínűleg MERCY: Haupt-Einrichtungs-Werk 1719 című tervezetében kell keresnünk.

Barbarász: valamilyen fűszeres ital, melyet, értesülésem szerint, két-három évtizeddel ezelőtt még a pesti kávéházakban is lehetett kapni. Sem receptjét nem tudtam megszerezni, sem eredetét nem bírtam megállapítani. JÓKAI nem egyszer említi regényeiben. — 1851. Erdély Aranykora, I. k. 4. fej.: „a fűszeritalok mindenféle neme, ki melyet kíván, püspökital, *barbarász*, királypunch . . .“ — 1858. Felfordult Világ, 7. fej.: „ha kifáradtak, punchot, fagyaltot, *barbarászt* hordatott közöttük“. — 1877. Nagyurak boszúja (Észak Honából): „hosszon az ő számára egy pohár jeges *barbarast*, a mit a japániak ismeretlen gyümölcsaik nevéből oly kitűnően tudnak készíteni“.

Baradla. E szláv származású szó CzF. szerint Gömör és Torna vármegyékben *barlang*-ot jelent. MTSz. nem idézi. Nem tudom, vajjon csak az aggteleki barlangot nevezik-e magyarul *Baradla*-nak, vagy mint közzszo is él-e. Az 50—60-as évek folyóirataiban és könyveiben emlékezetem szerint csak azt az egyet hívják *aggteleki baradla* néven.

TOLNAI VILMOS.

Baradla. CzF. téved (l. föntebb), a mikor azt állítja, hogy „*baradla* Gömör és Torna vármegyékben am. az országosabb divatú barlang“. Baradla ugyanis a magyarban nem közzszo, hanem neve 1. egy hegynek, vagy inkább hegyhátnak, a mely a gömörmegyei *Agtelek* nevű kisközségtől északnyugatra terül el, 2. neve egy völgynek (*Baradla-völgy*), mely a hegyhát tulsó oldalán vonul végig, 3. neve a híres barlangnak, mely a Baradla-hegy gyomrába vezet be. A barlangból kemény hidegben vagy hirtelen hőmérsék-csökkenéskor párák ömlenek ki és szállnak fel a külső sziklafalon. E jelenségből magyarázza RAISZ a név eredetét: *para* t. i. tótul am. a magyar *pára*; *paradlo* pedig, szerinte, am. „gőzölgőhely“. Ugyanigy magyarázza BARTHOLOMAEIDES: „nomen istud slavicum vaporarium, id est locum ex quo vapores ascendunt, denotare, derivandum, monuimus“. HUNFALVY JÁNOS szerint is Baradla am. *Gőzölgős*. Említsük itt még meg, hogy *Agteleket* BARTHOLOMAEIDES következetesen *Agtelek*-nek, HUNFALVY pedig s a Helységnévtár is *Aggtelek*-nek írja*.

SZILY KÁLMÁN

Ádázó: „vehementer desiderans“ jelentésben 1806-ban. Hazai Tud. 317: „egy tréfás Úr által úgynevezett Aspiránsok (szőlővételre ádázok)“.

* Vö. Christian RAISZ: Topogr. Beschreib. der . . . Höhle Baradla. Wien, 1802. Görög Demeter kiadása. Újra kiadta BREDETZKY Sámuel a „Neue Beiträge zur Topogr. . . des Königreichs Ungarn.“ Wien und Triest, 1807; s ebből külön címlappal is, de a „Neue Beiträge . . .“ lap-számozását meghagyva. (Lásd a 267. lapon.) Ladisl. BARTHOLOMAEIDES: Notitia Comit. Gömöriensis, Leutschoviae 1806/8 (a 497. lapon). HUNFALVY JÁNOS: Gömör és Kishont . . . leírása. Pest, 1867 (a XXXI. lapon).